

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010.

Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR LIETAS IEROSINĀŠANU

Rīgā

2025. gada 4. jūlijā

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Veronika Krūmiņa un Juris Juriss, kolēģijas sēdē izskatījusi Dagnijas Sniķeres pieteikumus par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 118/2025 un Nr. 124/2025),

konstatēja:

1. No pieteikumiem secināms, ka pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt:

1.1. likuma “Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” (turpmāk – Spēkā stāšanās likums) 38. panta otrās daļas otro teikumu un 42. panta septīto daļu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un spēkā neesošu no 2025. gada 1. janvāra;

1.2. Nekustamā īpašuma valsts kadastra likuma (turpmāk – Kadastra likums) pārejas noteikumu 43.¹, 43.² un 43.³ punktu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un spēkā neesošu no 2025. gada 1. janvāra.

Ievērojot abos pieteikumos ietvertu prasījumu, sniegto faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu, tos ir lietderīgi izskatīt vienlaikus.

2. Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otrais teikums nosaka:

“(2) [...] Likumiskās lietošanas maksas apmērs ir četri procenti no lietošanā esošās zemes kadastrālās vērtības gadā, bet ne mazāks par 50 *euro* gadā.”

Savukārt šā likuma 42. panta septītā daļa nosaka:

“(7) Ja zemes likumiskās lietošanas tiesības attiecas uz dzīvojamās ēkas īpašniekiem un lietošanā esošās zemes kadastrālā vērtība 2025. gada 1. janvārī ir lielāka par tās 2024. gadā spēkā esošo kadastrālo vērtību, tai atbilstošais maksājums par zemes likumisko lietošanu no 2025. gada 1. janvāra līdz 2028. gada 31. decembrim katru gadu palielinās par 30 procentiem pret iepriekšējā gada maksājumu, līdz tiek sasniegts atbilstošais zemes likumiskās lietošanas maksas apmērs no aktuālās kadastrālās vērtības.”

Kadastra likuma pārejas noteikumu 43.¹, 43.² un 43.³ punkts nosaka:

“43.¹ Valsts zemes dienests no 2025. gada 1. janvāra līdz brīdim, kad sāk piemērot šo pārejas noteikumu 50. punktā minēto kadastrālo vērtību bāzi, Kadastra informācijas sistēmā katram kadastra objektam aprēķina un reģistrē divas spēkā esošas kadastrālās vērtības:

1) fiskālo kadastrālo vērtību, ko izmanto nodokļu, valsts nodevu un citu maksājumu valsts vai pašvaldības budžetā aprēķinam, izņemot maksas par zemes likumisko lietošanu aprēķinu;

2) universālo kadastrālo vērtību, ko izmanto šo pārejas noteikumu 43.¹ punkta 1. apakšpunktā neminētām vajadzībām.

43.² Ministru kabinets 2024. gadā apstiprina kadastrālo vērtību bāzi universālās kadastrālās vērtības aprēķinam, nepārsniedzot 80 procentus no vidējā nekustamo īpašumu cenu līmeņa 2022. gada 1. jūlijā un izmantojot informāciju par nekustamā īpašuma tirgus darījumiem no 2012. gada 1. janvāra līdz 2022. gada 1. jūlijam.

43.³ Valsts zemes dienests fiskālās kadastrālās vērtības aprēķina un aktualizē atbilstoši 2024. gadā spēkā esošajai kadastrālo vērtību bāzei un kadastrālo vērtēšanu regulējošiem normatīvajiem aktiem, kas ir piemērojami 2024. gada 31. decembrī.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija vērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;

5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Latvijas Republikas Satversmei. Pieteikumā ir apstrīdēta likumu normu satversmība. Līdz ar to pieteikumos ietvertie prasījumi ir piekritīgi Satversmes tiesai.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punktam Satversmes tiesas kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu.

Satversmes tiesa ar 2023. gada 2. maija spriedumu lietā Nr. 2022-02-01 (turpmāk – spriedums lietā Nr. 2022-02-01) atzina Spēkā stāšanās likuma 38. panta otro daļu un 42. panta pirmo daļu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un spēkā neesošu no 2024. gada 1. jūlija.

Satversmes tiesas kolēģijas jau vairākkārt ir norādījušas, kādēļ prasījums par Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otrā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam, nav uzskatāms par izspriestu (piemēram, *Satversmes tiesas 3. kolēģijas 2025. gada 30. maija lēmuma par lietas Nr. 2025-15-01 ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 80/2025 5. punkts*).

Arī izskatāmajos pieteikumos ietverts prasījums par Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otrā teikuma satversmību un tas nav uzskatāms par izspriestu Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punkta izpratnē.

6. Pieteikumos apstrīdēta divu likumu – Spēkā stāšanās likuma un Kadastra likuma – normu satversmība.

Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 18. panta otrajai daļai vairāku aktu apstrīdēšana vienā pieteikumā pieļaujama vienīgi likumā norādītajos gadījumos. Tomēr, ņemot vērā Satversmes tiesas procesa ekonomijas principu, vienā pieteikumā var apstrīdēt vairāku normatīvo aktu normas, ja tās regulē savstarpēji saistītus tiesību jautājumus (piemēram, *Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2022. gada 22. augusta lēmums par lietas Nr. 2022-34-01 ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 135/2022*).

Kadastra likuma 43.¹, 43.² un 43.³ punkts regulē kadastrālās vērtības aprēķināšanu, bet Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otrais teikums un 42. panta septītā daļa regulē šo vērtību piemērošanu zemes likumiskās lietošanas maksas noteikšanai, tāpēc to satversmības izvērtēšana vienas lietas ietvaros varētu veicināt lietas vispusīgāku un procesuāli efektīvāku izskatīšanu.

Līdz ar to pieteikumi atbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta otrajā daļā noteiktajām prasībām.

7. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt Latvijas Republikas Satversmē noteikto pamattiesību aizskārums gadījumā. Līdz ar to pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumus, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

8. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajai daļai konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka tai Latvijas Republikas Satversmē ietvertās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt minētā panta sestās daļas 1. punkts prasa pieteikumā šādu uzskatu pamatot.

Personas pamattiesību aizskārums ir konstatējams, ja, pirmkārt, personai Latvijas Republikas Satversmē ir ietvertas konkrētas pamattiesības un, otrkārt, tieši apstrīdētā norma personai aizskar šīs pamattiesības. Aizskārums izpaužas kā tiesību normas tiešas vai ar tās piemērošanas aktu radītas nelabvēlīgas tiesiskas sekas attiecībā uz personas pamattiesībām (sk. *Satversmes tiesas 2024. gada 24. janvāra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2023-36-03 5. punktu*).

8.1. Pieteikuma iesniedzējai pieder zemesgabali, uz kuriem atrodas citām personām piederošas būves, arī daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otrais teikums ierobežo viņai iespēju gūt ienākumus no viņai piederošās zemes. Turklāt pieteikuma iesniedzējai bijušas tiesības paļauties uz to, ka likumdevējs, ņemot vērā spriedumā lietā Nr. 2022-02-01 izteiktās atziņas, noteiks lielāku zemes likumiskās lietošanas maksas apmēru.

Tādējādi esot aizskartas pieteikuma iesniedzējai Latvijas Republikas Satversmes 105. panta pirmajā un trešajā teikumā ietvertās tiesības uz īpašumu, kā arī pārkāpts Latvijas Republikas Satversmes 1. pantā ietvertais tiesiskās paļāvības aizsardzības princips.

Līdz ar to pieteikums par Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otrā teikuma satversmību atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka arī Spēkā stāšanās likuma 42. panta septītā daļa aizskar viņai Latvijas Republikas Satversmē ietvertās pamattiesības.

Šī apstrīdētā norma attiecas uz gadījumu, kad dzīvojamās ēkas īpašniekiem lietošanā esošās zemes kadastrālā vērtība 2025. gada 1. janvārī ir lielāka par tās 2024. gadā spēkā esošo kadastrālo vērtību. Tomēr pieteikuma iesniedzējai piederošo zemesgabalu vērtība 2025. gada 1. janvārī ir samazinājusies salīdzinājumā ar 2024. gadu. Tādējādi nav gūstams apstiprinājums tam, ka Spēkā stāšanās likuma 42. panta septītā daļa šobrīd rada viņai pamattiesību aizskārumu.

Līdz ar to pieteikums par Spēkā stāšanās likuma 42. panta septītās daļas satversmību neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.

8.3. Pieteikumā norādīts, ka Kadastra likuma pārejas noteikumu 43.¹, 43.² un 43.³ punkts aizskar pieteikuma iesniedzējai Latvijas Republikas Satversmē ietvertās pamattiesības. Kadastrālo vērtību, kas ir samazinājusies no 2025. gada 1. janvāra, izmanto zemes likumiskās lietošanas maksas un atsavināšanas cenas aprēķinam, tāpēc samazinoties pieteikuma iesniedzējas ienākumi no viņai piederošā īpašuma, kā arī šā īpašuma atsavināšanas cena, ja daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas dzīvokļu īpašnieki likumā noteiktajā kārtībā izmantotu atsavināšanas tiesību uz konkrēto zemi.

Apstrīdētās Kadastra likuma pārejas noteikumu normas nosaka nekustamā īpašuma kadastrālās vērtēšanas kārtību, bet pašas par sevi neregulē zemes likumiskās lietošanas maksas apmēru vai tā atsavināšanas cenu. Ievērojot pieteikuma iesniedzējas sniegto argumentāciju par zemes likumiskās lietošanas maksu, Latvijas Republikas Satversmē noteikto pamattiesību aizskārumu no tām varētu rasties vienīgi kopsakarā ar attiecīgo Spēkā stāšanās likuma regulējumu. Savukārt attiecībā uz pieteikuma iesniedzējai piederošo zemesgabalu iespējamo atsavināšanu – kopsakarā ar Piespiedu dalītā īpašuma privatizētajās daudzdzīvokļu mājās izbeigšanas likuma normām.

No pieteikuma un tam pievienotajiem materiāliem neizriet, ka uz pieteikuma iesniedzējas zemesgabaliem esošo daudzdzīvokļu dzīvojamo māju dzīvokļu īpašnieki būtu vēlējušies izmantot tiem likumā paredzēto atsavināšanas tiesību. Tādējādi pastāv iespēja, ka pieteikuma iesniedzējas pamattiesību aizskārumu šādā aspektā varētu iestāties nākotnē. Tomēr aizskārumu, kas personai

varētu rasties nākotnē, var būt pamats lietas ierosināšanai un izskatīšanai pēc būtības tikai tad, ja tiesību normas piemērošana tai radītu būtisku kaitējumu (sal. *Satversmes tiesas 2013. gada 10. maija sprieduma lietā Nr. 2012-16-01 23.2. punktu*). Turklāt pieteikumā nav apstrīdētas Piespiedu dalītā īpašuma privatizētajās daudzdzīvokļu mājās izbeigšanas likuma normas, kas regulē zemes atsavināšanas cenas noteikšanu.

Vienlaikus jāņem vērā, ka pieteikuma iesniedzēja ir apstrīdējusi Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otrā teikuma satversmību. Pieteikumos ir pamatots, ka attiecībā uz zemes likumiskās lietošanas maksas apmēru apstrīdētās Kadastra likuma pārejas noteikumu normas kopsakarā ar Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otro teikumu aizskar pieteikuma iesniedzējai Latvijas Republikas Satversmes 105. panta pirmajā un trešajā teikumā ietvertās tiesības uz īpašumu, kā arī pārkāpj Latvijas Republikas Satversmes 1. pantā ietverto tiesiskās paļāvības aizsardzības principu.

Līdz ar to pieteikums par Kadastra likuma pārejas noteikumu 43.¹, 43.² un 43.³ punkta satversmību atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.

9. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi gadījumā, ja viņa ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī ja personai šādu iespēju nav.

Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otrais teikums, kā arī apstrīdētās Kadastra likuma pārejas noteikumu normas ir imperatīvas un formulētas nepārprotami. Pieteikuma iesniedzēja atrodas situācijā, kas ietilpst šo normu tvērumā.

Pieteikuma iesniedzējai nav iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, tāpēc saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtais daļas otro teikumu viņai ir tiesības iesniegt konstitucionālo sūdzību sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.

Apstrīdētās Kadastra likuma pārejas noteikumu normas pieņemtas 2024. gada 30. maijā un stājušās spēkā 2024. gada 27. jūnijā. Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otrais teikums pieņemts 2024. gada 13. jūnijā un stājies spēkā 2024. gada 1. jūlijā. Tomēr tiesību normas spēkā stāšanās pati par sevi ne vienmēr nozīmē, ka tieši tajā brīdī personai ir radies pamattiesību aizskārums.

Pieteikumā norādīts, ka pieteikuma iesniedzējas pamattiesību aizskārums radies brīdī, kad Valsts zemes dienests saskaņā ar Kadastra likuma pārejas noteikumu 43.¹ punktu aprēķinājis un reģistrējis divas kadastrālās vērtības viņai piederošajam īpašumam. Proti, tikai pēc jauno kadastrālo vērtību aprēķināšanas kļuva zināms, ka viņai piederošo zemesgabalu kadastrālā vērtība ir samazinājusies salīdzinājumā ar 2024. gadu. Attiecīgi samazinājušies arī ienākumi no šo zemesgabalu likumiskās lietošanas maksas, kas aprēķināta uz Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otrā teikuma pamata. Tāpēc konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no 2025. gada 1. janvāra. Pieteikums Nr. 118/2025 Satversmes tiesā iesniegts 2025. gada 26. jūnijā, bet pieteikums Nr. 124/2025 – 2025. gada 30. jūnijā. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikumi par Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otrā teikuma un apstrīdēto Kadastra likuma pārejas noteikumu normu satversmību atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtās daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

10. Pieteikumos ir sniegts lietas faktisko apstākļu izklāsts un juridiskais pamatojums par Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas otrā teikuma un Kadastra likuma pārejas noteikumu 43.¹, 43.² un 43.³ punkta iespējamo neatbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, kā arī 105. panta pirmajam un trešajam teikumam. Tāpat pieteikumiem ir pievienoti dokumenti, kas nepieciešami lietas apstākļu noskaidrošanai. Tie šajā daļā atbilst arī pārējām Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. pantu, Satversmes tiesas 1. kolēģija

nolēma:

1. Ierosināt Satversmes tiesā lietu “Par likuma “Par atjaunotā Latvijas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 38. panta otrās daļas otrā teikuma un Nekustamā īpašuma valsts kadastra likuma pārejas noteikumu 43.¹, 43.² un 43.³ punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta

pirmajam un trešajam teikumam” pēc Dagnijas Sniķeres pieteikumiem (pieteikums Nr. 118/2025 un Nr. 124/2025).

2. Atzīt, ka nav nepieciešams uzaicināt institūciju, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeimu – iesniegt atbildes rakstu, jo Saeima jau ir iesniegusi atbildes rakstus par likuma “Par atjaunotā Latvijas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 38. panta otrās daļas otrā teikuma satversmību, savukārt 2025. gada 6. jūnijā Saeima ir uzaicināta iesniegt atbildes rakstu arī par Nekustamā īpašuma valsts kadastra likuma pārejas noteikumu 43.¹, 43.² un 43.³ punkta satversmību.

3. Atteikties ierosināt lietu par likuma “Par atjaunotā Latvijas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 42. panta septītās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam.

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Irēna Kucina